УДК 911.375

Цвелих Євген Миколайович Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна, e-mail: dellamontag@ukr.net

Лук'янчук Петро Миколайович Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна, e-mail: petya_luka@ukr.net

ГЕОГРАФІЯ МІСТ-ПОБРАТИМІВ КИЄВА

Метою статті є комплексна оцінка побратимських зв'язків міста Києва, огляд їх динаміки, поточного стану та перспектив.

Методика. Методичні засади дослідження полягали в синтезі та аналізі зібраного авторами літературного та статистичного матеріалу. Детальна інформація отримана шляхом подання запитів до місцевих органів влади. При цьому застосовувався табличний метод.

Результат. Розглянуто історію участі Києва у міжнародному побратимському русі. Виконана класифікація побратимських угод за їх поточним станом. Розглянуто світові тенденції використання побратимських зв'язків і їх прояв на прикладі Києва.

Наукова новизна полягає в комплексній оцінці побратимських зв'язків міста Києва, вивчення яких не проводилось.

Практична значимість дослідження визначається його необхідністю для розуміння пріоритетних напрямів міжнародної співпраці на рівні муніципалітетів.

Ключові слова: міста-побратими, Київ, побратимський рух.

УДК 911.375

Цвелых Евгений Николаевич Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина, e-mail: dellamontag@ukr.net

Лукьянчук Петр Николаевич Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина, e-mail: petya_luka@ukr.net

ГЕОГРАФИЯ ГОРОДОВ-ПОБРАТИМОВ КИЕВА

Целью статьи является комплексная оценка побратимских связей города Киева, обзор их динамики, текущего состояния и перспектив.

Методика. Методические основы исследования заключались в синтезе и анализе собранного авторами литературного и статистического материала. Подробная информация получена путем подачи запросов в местные органы власти. При этом применялся табличный метод.

Результат. Рассмотрена история участия Киева в международном побратимском движении. Выполнена классификация побратимских соглашений за их текущим состоянием. Рассмотрены мировые тенденции использования побратимских связей и их проявление на примере Киева.

Научная новизна заключается в комплексной оценке побратимских связей города Киева, изучение которых не проводилось.

Практическая значимость исследования определяется его необходимостью для понимания приоритетных направлений международного сотрудничества на уровне муниципалитетов.

Ключевые слова: города-побратимы, Киев, побратимские движение.

UDC 911.375

Tsvelykh Yevhen Mykolayovych Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail:dellamontag@ukr.net

Lukianchuk Petro Mykolayovych Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail:petya_luka@ukr.net

GEOGRAPHY OF KYIV'S TWIN TOWNS

The purpose of the article is to assess the twinning linkages of the city of Kyiv, an overview of their dynamics, current status and prospects.

Methods. The methodological basis for the study was to synthesize and analyse the literary and statistical material collected by the authors. Detailed information is obtained through the submission of requests to local authorities. The table method was used.

Results. The history of the participation of Kyiv in the international twinning movement is considered. The twinning agreements have been classified for their current state. The world trends in the use of twinning links and their manifestation in the example of Kyiv are considered.

The scientific novelty is the integrated assessment of the twinning links of the city of Kyiv, which have not been studied.

The practical significance of the study is determined by its need to understand the priority areas of international cooperation at the municipal level.

Key words: twin towns, Kyiv, twinning.

Актуальність дослідження. Побратимські зв'язки зазвичай характеризують як явище, що з'явилось для досягнення кращого взаєморозуміння, зміцнення співпраці та дружби між їх населенням міст і регіонів різних країн, і набуло особливого поширення після Другої світової війни (хоча першу угоду про побратимство у сучасному вигляді було укладено між містами Кейлі (Велика Британія) і Пуа-дю-Нор (Франція) ще в 1920 році після закінчення Першої світової війни; а ще тисячу років тому (!), в 836 році, між німецьким Падеборном і французьким Ле-Маном була підписана взагалі перша у світі угода про співпрацю між містами [4, 5]. Подібні угоди зазвичай спрямовані на обмін досвідом, культурний (обмін делегаціями, художніми та спортивними колективами, виставками, а також літературою, кінофільмами, фотоматеріалами про життя міст тощо) та технічний обмін.

Ступінь вивченості проблематики. Проблема сучасного стану і історії становлення побратимських зв'язків, зокрема Києва та й інших українських міст, в географічній літературі практично не висвітлювалися. Більш того, отримати повну інформацію про дати встановлення та рівень побратимських зв'язків було неможливим. Навіть енциклопедичне видання «Київ» [6], можливо, найбільш об'єктивне і всебічне видання про наше місто за часів УРСР, подавало неправильні і неповні відомості про побратимські зв'язки.

Невелика інформація, що «гуляє» Всесвітньою мережею, взагалі подає відомості лише про загальновідомі міста-побратими, з ким у Києва найтісніші взаємовідносини, починаючи ще з радянських часів (Краків, Ляйпциг, Тампере, Кіото). Інформація про рівень зв'язків чи статус відносин (угода про встановлення або угода лише про наміри) дісталася авторам лише з «перших

рук», тобто від самої КМДА [2, 3]. Також практично недоступною і невідомою для киян стала інформація про систематичний розрив побратимських зв'язків Києва з російськими містами та суб'єктами Федерації.

Мета статті полягає в систематизації інформації про стан і динаміку побратимських зв'язків Києва з містами інших країн, а також у заповненні «прогалин» в інформації, викладених вище,

Виклад основного матеріалу. Всесвітня федерація поріднених міст була створена у квітні 1957 р. з ініціативи колишніх учасників французького руху Опору. Київ, як і більшість міст, які зачепили світові війни, у післявоєнний час активно брав участь у побратимському русі. Першим містом-побратимом ще у 1954 р. стало Тампере – третє за величиною місто Фінляндії, адміністративний центр провінції Пірканмаа, [2]. Вибір міста-побратима здійснюється за рішенням Київської міської ради депутатів трудящих на основі двосторонніх угод. Пізніше Київ породнився з Ляйпцігом (НДР), Братиславою (ЧССР), Тулузою (Франція), Флоренцією (Італія), Кіото (Японія). Також за радянських часів Київ був побратимом польського Кракова [6], однак офіційні відносини були оформлені вже за часів Незалежності. Дві райони Києва – Дніпровський та Дарницький також породнилися з французькими містами Роменвілем та Шалетт.

Міста-побратими знайшли своє відображення і у київській топоніміці. На їх честь було названо вулиці (Краківська, Тампере, Кіото, Лейпцизька, Шалетт тощо), площі (Сантьяго-де-Чилі), кінотеатри («Тампере», «Лейпціг»), парки (Кіото), встановлено пам'ятні знаки на честь міст (Лейпціга, Кракова, Братислави, Сантьяго).

Слід зазначити, що у рамках побратимського руху, договори про змагання укладали київські підприємства з підприємствами міст-побратимів, зазвичай із соціалістичних країн. Так, вели заочне змагання «Червоний гумовик» із заводом «Матадор» (Братислава), «Хімволокно» та хімкомбінат ім. Дімітрова (Братислава), київський «Укркабель» та Краківський кабельний завод, завод верстатів-автоматів та лейпцизький завод токарних верстатів тощо [6]. Міцніла і творча співдружність: Київський університет ім. Т. Г. Шевченка мав тісні зв'язки з колегами з Ляйпцига, театр ім Івана Франка – з краківським театром ім Ю. Словацького, Київське хореографічне училище – зі школою танцювального мистецтва «Терада» (Кіото).

Дані про поточний стан побратимських зв'язків наведені у таблиці. Угоди між містами були розділені на такі чотири групи: угоди про наміри, про встановлення, угоди про поновлення або перепідписання побратимських зв'язків та їх розірвання [2].

Таблиця – **Поточний стан побратимських зв'язків м. Києва**

№	Місто	Статус у межах своєї держави	Угода про наміри	Угода про встановлення побратимських зв'язків	Останнє поновлення/ перепідписання	Розірвання угод
1	**Тампере**	Адміністративний центр провінції Піркнамаа		**30.12.1954**	14.05.2004	
2	**Лейпциг**	Найбільше місто Вільної держави Саксонії		**07.10.1956**	03.02.1998	
3	**Флоренція**	Адміністративний центр регіону Тоскана		**27.07.1967**	1993	
4	**Братислава**	Столиця Словацької республіки		**03.04.1969**		
5	**Кіото**	Адміністративний центр префектури Кіото		**07.09.1971**		
6	**Тулуза**	Столиця регіону Південь-Піренеї та департаменту Верхня		**09.06.1975**		
7	**Оденсе**	Адміністративний центр комуни Оденсе		**22.04.1989**		
8	**Единбург**	Адміністративний центр Шотландії		**17.07.1989**	27.05.1993	
9	**Мюнхен**	Столиця федеральної землі Баварія (Баєрн)		**06.10.1989**		
10	**Ухань**	Столиця провінції Хубей		**19.10.1990**		
11	**Вільнюс**	Столиця Литовської Республіки		**21.06.1991**	05.11.1998	
12	**Чикаго**	Адміністративний центр округа Кук, (штат Іллінойс)		**17.06.1991**	14.10.2005	
13	**Торонто**	Адміністративний центр провінції Онтаріо		**29.07.1991**	10.05.2005	
14	**Анкара**	Столиця Турецької Республіки		**10.02.1993**		
15	**Відень**	Столиця Австрійської Республіки		**26.05.1992**		
16	**Париж**	Столиця Французької Республіки		**07.11.1992**		
17	**Москва**	Столиця Російської Федерації		**22.10.1992**		**11.03.2016**
18	**Краків**	Адміністративний центр Малопольського воєводства		**19.02.1993**		
19	**Гельсінки**	Столиця Фінляндської Республіки		**12.03.1993**	11.09.1998	
20	**Кишинів**	Столиця Республіки Молдова		**01.10.1993**	22.12.1999	
21	**Преторія**	Столиця Південно-Африканської Республіки		**05.10.1993**		
22	**Будапешт**	Столиця Угорської Республіки		**19.10.1993**		
23	**Пекін**	Столиця Китайської Народної Республіки		**13.12.1993**	16.06.2000	
24	**Варшава**	Столиця Республіки Польща		**04.02.1994**	23.04.2000	
25	**Гавана**	Столиця Республіки Куба		**21.02.1994**		
26	**Таллінн**	Столиця Естонської Республіки		**07.12.1994**		
27	**Єреван**	Столиця Республіки Вірменія		**14.09.1995**	01.03.2001	
28	**Афіни**	Столиця Грецької Республіки		**12.11.1996**		
29	**Мінськ**	Столиця Республіки Білорусь		**05.07.1997**		

30	**Софія**	Столиця Республіки Болгарія		**11.09.1997**		
31	**Баку**	Столиця Азербайджанської Республіки		**12.09.1997**		
32	**Мехіко**	Столиця Мексиканських Сполучених Штатів		**25.09.1997**		
33	**Бішкек**	Столиця Киргизької Республіки		**02.10.1997**		
34	**Брюссель**	Столиця Королівства Бельгія		**08.12.1997**		
35	**Ташкент**	Столиця Республіки Узбекистан		**16.01.1998**		
36	**Рига**	Столиця Латвійської Республіки		**11.06.1998**	19.09.2007	
37	**Астана**	Столиця Республіки Казахстан		**29.05.1998**		
38	**Сантьяго-де-Чилі**	Столиця Республіки Чилі		**05.08.1998**	08.09.2000	
39	**Стокгольм**	Столиця Королівства Швеція		**24.03.1999**		
40	**Тбілісі**	Столиця Грузії		**29.05.1999**		
41	**Рим**	Столиця Італійської Республіки		**02.11.1999**		
42	**Єрусалим**	Столиця Держави Ізраїль (офіційна)		**20.02.2000**		
43	**Ріо-де-Жанейро**	Адміністративний центр штату Ріо-де-Жанейро		**04.09.2000**		
44	**Бразилія**	Столиця Федеративної Республіки Бразилія		**05.09.2000**		
45	**Буенос-Айрес**	Столиця Аргентинської Республіки		**07.09.2000**		
46	**Лісабон**	Столиця Португальської Республіки		**26.10.2000**		
47	**Ашгабат**	Столиця Туркменістану		**14.05.2001**		
48	**Тріполі**	Столиця Лівійської Республіки		**29.05.2001**		
49	**Волгоград**	Адміністративний центр Волгоградської області		**11.07.2001**		**11.03.2016**
50	**Санкт-Петербург**	Адміністративний центр Ленінградської області		**27.07.2001**		**11.03.2016**
51	**Улан-Уде**	Столиця Республіки Бурятія	08.10.2001	**26.02.2002**		**11.03.2016**
52	**Республіка Комі**	Республіка у складі Російської Федерації		**06.12.2001**		**11.03.2016**
53	**Белград**	Столиця Республіки Сербія		**04.06.2002**		
54	**Ошська область**	Область у складі Киргизької Республіки		**01.07.2002**		
55	**Женева**	Столиця кантону Женева		**29.09.2003**		
56	**Махачкала**	Столиця Республіки Дагестан		**05.03.2004**		**11.03.2016**
57	**Джакарта**	Столиця Республіки Індонезія	30.05.2005	**21.06.2007**		
58	**Сучжоу**	Місто окружного значення, провінція Цзянсу		**14.06.2005**		
59	**Ліма**	Столиця Республіки Перу	14.10.2005	**25.02.2010**		
60	**Саратов**	Адміністративний центр Саратовської області	30.07.2007			
61	**Роменвіль**	Муніципалітет департаменту Сена-Сен-Дені		**початок 1970-х**		
62	**Шалетт-сюр-Луен**	Муніципалітет департаменту Луаре		**12.10.1974**		

Актуальна інформація отримана шляхом подання запитів до виконавчих органів Київської міської ради, Дарницької та Дніпровської районних державних адміністрацій [2, 3]. На даний момент м. Київ має 53 міста та 1 регіон-побратим, що більше, ніж у будь-якого іншого українського міста. Крім того, два адміністративні райони Києва починаючи з 70-х років XX століття мають власні міста-побратими, однак формальні відносини підтримуються тільки між м. Шалетт-сюр-Луен та Дніпровським районом, Так, з метою ознайомлення з історичною спадщиною та традиціями Франції, у 2015 році на прохання української діаспори до міста Шалетт-сюр-Луен було запрошено представників дитячо-юнацької хореографічної студії «Щасливе дитинство» [3].

Нові побратими у столиці з'являлися у 2010 р. Останнє місто, з яким столиця підписувала попередню угоду – Саратов, і у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, встановлення повноцінних побратимських зв'язків малоймовірне. У 2009 р. було оголошено про роботу над проектом договору про співпрацю з м. Генуя (Італія), однак до підписання угод справа не дійшла. У 2010 р. в Києві відбувся українсько-китайський бізнес-форум, організований Народним урядом Гуанчжоу, КМДА та за підтримки Посольства КНР в Україні, під час якого віце-мер міста Гуанчжоу припустив можливість побратимства.

Останнім часом у світі побратимські зв'язки використовуються для досягнення тих чи інших політичних цілей. Наприклад, угода від 9 травня 2013 року між містом Шуша у Нагірному Карабасі (у 21-у річницю зайняття міста військами Вірменії) та містом Дьєндьєш в Угорщині, є фактичним визнанням Угорщиною даного міста частиною Азербайджану. Не менш поширеним є використання побратимських зв'язків для тієї чи іншої форми протесту (наприклад, розрив Міланом і Венецією у 2013 р. угод між цими містами та Санкт-Петербургом через заборону на «пропаганду гомосексуалізму»; також у 2013-2014 рр. впритул до розриву наблизились японське місто Хіґаші-Осака та американський Ґлендейл, через встановлення в останньому пам'ятнику корейським працівницям «станцій комфорту» – жінкам, яких брали у сексуальне рабство задля обслуговування солдатів японської імперської армії) [4].

Дана тенденція не оминула і столицю України: 11 лютого 2016 р, Київрада, враховуючи політичну ситуацію між державами, розірвала побратимські відносини з Москвою, Волгоградом, Санкт-Петербургом, Улан-Уде, Республікою Комі та Махачкалою. Відповідне рішення підтримали 97 депутатів. Виконавчому органу Київради доручили вжити організаційно-правових заходів щодо припинення дії двосторонніх договорів, угод, меморандумів, протоколів та інших документів, що були підписані з відповідними містами та регіонами РФ [1]. Побратимські відносини з містом Саратов, з яким 30 липня 2007 року було підписано угоду про наміри, не набрали чинності. Унаслідок російської збройної агресії не тільки Київ

розірвав побратимства з російськими містами, а й Житомир, Рівне, Чернівці, Івано-Франківськ, Дніпро. З цієї ж причини у 2014 р. з Москвою і Санкт-Петербургом призупинила будь-які зв'язки столиця Чехії Прага[4].

Київ активно співпрацює зі своїми містами-побратимами, приймаючи та відправляючи офіційні делегації, проводячи офіційні заходи тощо. Також Київ, підтримуючи загальносвітовий тренд, не соромиться використовувати побратимські зв'язки як засіб політичного впливу або протесту.

Висновки. Незважаючи на те, що рівень і значення побратимських зв'язків у світі послаблюється, і відверто є «рудиментом» післявоєнного світу, Київ все ще підтримує контакти з містами-побратимами, перш за все, у культурній та освітній площинах. Про якість тісні економічні зв'язки з підприємствами міст-побратимів говорити не доводиться. Хоч Київ і має домовленості з понад 60-ма містами з усіх частин світу, рівень та характер стосунків є, очевидно, недостатніми для потенціалу міст.

Щодо перспектив та тенденцій, то, з одного боку, припинилися зв'язки Києва з містами та окремими суб'єктами Російської Федерації, з іншого боку, Київ вже у XXI ст. встановлює відносини з містами із за океану, зокрема зі США, в перспективі з Лімою (Перу).

Список використаних джерел:

1. Про деякі питання статусу міст-побратимів та регіонів-побратимів міста Києва, що розташовані на території Російської Федерації від 11 лютого 2016 року № 102/102 [Електронний ресурс] // Київська міська рада – Режим доступу до ресурсу: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/l_docki2.nsf/alldocWWW/8DDA2B234011475FC2257F7F0072B1A7?OpenDocument.
2. Відповідь на запит № 009-840 від 23.03.2016 [Електронний ресурс] // Виконавчий орган Київської міської ради – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYanZKdm0zX1ZpdFk.
3. Відповідь на запит №2605/25/1/103 від 05.04.2016 [Електронний ресурс] // Дніпровська районна в місті Києві державна адміністрація – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYb0FJTF90bHN2SUk.
4. The Origins of Town Twinning [Електронний ресурс] // The City of Inverness Town Twinning Committee. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: https://web.archive.org/web/20101231083242/http://www.highland.gov.uk/NR/rdonlyres/1C07A195-EF04-454D-81B8-ADAEE15058FC/0/ICC9908.pdf.
5. Twin towns and sister cities - Wikipedia [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Twin_towns_and_sister_cities.
6. Київ. Енциклопедичний довідник / за ред.. А. В. Кудрицького. – К. : УРЕ, 1981. – 736 с.

Список использованных источников:

1. О некоторых вопросах статуса городов-побратимов и регионов-побратимов Киева, расположенных на территории Российской Федерации от 11 февраля 2016 № 102/102 [Электронный ресурс] // Киевский городской совет - Режим доступа к ресурсу: http: // kmr.ligazakon.ua/SITE2/l_docki2.nsf/alldocWWW/8DDA2B234011475FC2257F7F0072B1A7?OpenDocument. (украинский)
2. Ответ на запрос № 009-840 от 23.03.2016 [Электронный ресурс] // Исполнительный орган Киевского городского совета - Режим доступа к ресурсу: https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYanZKdm0zX1ZpdFk. (украинский)

3. Ответ на запрос №2605 / 25/1/103 от 05.04.2016 [Электронный ресурс] // Днепровская районная в городе Киеве государственная администрация - Режим доступа к ресурсу: https://drive.google.com/open?id= 0BwUgfQ1oXLYYb0FJTF90bHN2SUk. (украинский)
4. The Origins of Town Twinning [Электронный ресурс] // The City of Inverness Town Twinning Committee. - 2008. - Режим доступа к ресурсу: https://web.archive.org/web/20101231083242/http://www.highland.gov.uk/NR/rdonlyres/1C07A195-EF04-454D-81B8-ADAEE15058FC/0 /ICC9908.pdf.(английский)
5. Twin towns and sister cities - Wikipedia [Электронный ресурс] - Режим доступа к ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Twin_towns_and_sister_cities. (английский)
6. Киев. Энциклопедический справочник / Под ред . А.В. Кудрицького. - К.: 1981. - 736 с. (украинский)

References

1. On some issues of sister cities and sister-region status Kiev, located on the territory of the Russian Federation on February 11, 2016 number 102/102// Kyiv City Council - Resource Access: http: // kmr.ligazakon.ua/SITE2/l_docki2.nsf/alldocWWW/8DDA2B234011475FC2257F7F0072B1A7?OpenDocument. (in Ukrainian).
2. Reply to an inquiry from 03.23.2016 № 009-840 // The Executive Body of Kyiv City Council - Resource Access: https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYanZKdm0zX1ZpdFk. (in Ukrainian)
3. Reply to an inquiry from 05.04.2016 №2605 / 25/1/103 // Dneprovskiy district in Kyiv state administration - Resource Access: https://drive.google.com/open?id= 0BwUgfQ1oXLYYb0FJTF90bHN2SUk. (in Ukrainian)
4. The Origins of Town Twinning [Электронный ресурс] // The City of Inverness Town Twinning Committee. - 2008. - Resource Access: https://web.archive.org/web/20101231083242/http://www.highland.gov.uk/NR/rdonlyres/1C07A195-EF04-454D-81B8-ADAEE15058FC/0 /ICC9908.pdf.
5. Twin towns and sister cities - Wikipedia Resource Access: https://en.wikipedia.org/wiki/Twin_towns_and_sister_cities.
6. Kudrytskyi A. V. (1981) Kyiv, Encyclopaedic reference book. Kiev. – 736 p.